Финансирано од Европска Унија

ЕУ со ТЕБЕ

ГРАЃАНСКИ РЕСУРСЕН ЦЕНТАР

ХЕЛСИНШКИ КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

НОЕМВРИ 2025 ГОДИНА

ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ВО ПОСТИЗБОРНИОТ ПЕРИОД

Изработката на овој извештај е финансирана од Европската Унија во рамките на проектот „Мониторинг на говорот на омраза – гаранција за демократски избори” спроведуван од Хелсиншки комитет за човекови права – Скопје. Содржината на овој документ е единствена одговорност на Хелсиншкиот комитет за човекови права и не мора да ги одразува ставовите на Европската Унија и организациите спроведувачи на проектот „ЕУ поддршка за Граѓански ресурсен центар – фаза 2.”

Вовед

Овој извештај дава преглед на регистрираните случаи на говор на омраза во месец ноември 2025 година, со посебен фокус на динамиката во постизборниот период по одржувањето на локалните избори 2025. Иако изборниот процес во повеќе места формално е завршен, постизборниот контекст продолжува да биде обележан со изразена политичка и општествена поларизација, што создава услови за продолжено ширење на говор на омраза, особено во онлајн просторот.

Како и во претходни изборни циклуси, периодот по изборите се карактеризира со засилени наративи на делегитимирање, обвинувања и таргетирање на политички неистомисленици, новинари, активисти и одредени општествени групи. Овие појави укажуваат на потребата од континуирано следење и навремена институционална реакција, со цел спречување на понатамошна ескалација и заштита на основните човекови права и демократските вредности.

РЕГИСТРИРАНИ СЛУЧАИ

Во ноември 2025 година на платформата www.govornaomraza.mk беа евидентирани вкупно 90 случаи на говор на омраза. Распределбата по основи е следната:

- 48 случаи (53%) по етничка припадност;
- 28 случаи (31%) по национална припадност;
- 12 случаи (13%) по сексуална ориентација и родов идентитет;
- 12 случаи (13%) по политичка припадност;
- 6 случаи (7%) по основ на пол и род;
- 2 случаи (2%) по социјално потекло;
- 2 случаи (2%) по раса/боја на кожа;
- 2 случаи (2%) по религија и религиско уверување;
- 1 случај (1%) поради интелектуална или физичка попреченост;
- 1 случај (1%) поврзан со спортски натпревар.

Најголем дел од регистрираните случаи се однесуваат на етничка и национална припадност, што укажува на продолжена доминација на овие основи и во постизборниот период.

Како и во претходни изборни циклуси, периодот по изборите се карактеризира со засилени наративи на делегитимирање, обвинувања и таргетирање на политички неистомисленици, новинари, активисти и одредени општествени групи. Овие појави укажуваат на потребата од континуирано следење и навремена институционална реакција, со цел спречување на понатамошна ескалација и заштита на основните човекови права и демократските вредности.

Клучни инциденти во ноември:

Победата на ВМРО-ДПМНЕ во Кичево, општина која со години беше под управа на кандидат поврзан со ДУИ/НАИ, се перципираше како дел од пошироките политички поместувања на локалните избори низ државата, во кои владејачката коалиција освои значителен број општини. Овој резултат не беше доживеан само како локална политичка промена, туку и како симболичен пресврт во средина со изразена етничка и политичка чувствителност, што дополнително ја зголеми тензијата во јавниот дискурс.

Во таков контекст, изборниот исход беше брзо етнички обележан и претворен во наратив на „победа“ и „пораз“ на цели заедници, наместо на политички програми и кандидати. Политичката конкуренција се префрли од програмско на идентитетско ниво, при што противниците се претставуваа како закана по колективниот идентитет, достоинството или правата на одредена етничка група. Оваа рамка создаде плодна почва за ширење на говор на омраза, кој се манифестираше преку навреди, деградирачки квалификации и генерализации насочени кон етничка припадност, јазик или политичка определба.

Дополнително, социјалните мрежи одиграа улога на засилувач на ваквиот говор, овозможувајќи брзо ширење на манипулативни содржини и непроверени тврдења, често без никаква одговорност. Отсуството на јасна, навремена и недвосмислена осуда од политичките лидери и институциите придонесе говорот на омраза да се нормализира и да се оправдува како „политичка реакција“ или „израз на револт“, наместо да се препознае како сериозна закана за општествената кохезија.

На овој начин, изборниот процес во Кичево покажа како политичките промени, кога се комуницираат преку исклучувачки и етнизирачки наративи, можат директно да придонесат за појава и ескалација на говор на омраза, со долгорочни последици врз меѓуетничките односи и довербата во демократските институции.

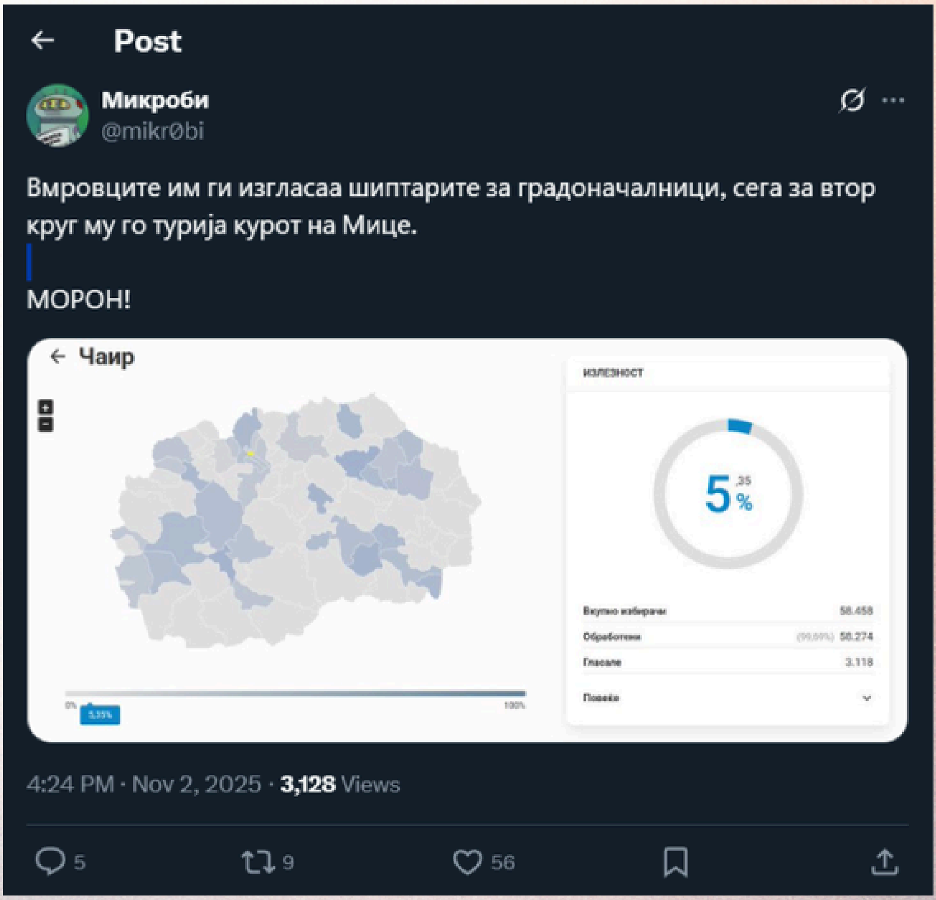

ЗАКЛУЧОЦИ

- Постизборниот период во ноември 2025 година се карактеризира со континуирано високо ниво на говор на омраза, што укажува дека тензиите не се намалуваат по завршување на изборниот процес, туку често се трансформираат и продолжуваат.
- Етничката и националната припадност остануваат доминантни основи за говор на омраза, што укажува на длабоко вкоренета етнополитичка поларизација во јавниот дискурс.
- Политичките настани, како изборните резултати во чувствителни средини (пример Кичево), лесно се претвораат во идентитетски конфликти, што дополнително го поттикнува говорот на омраза.
- Социјалните мрежи играат клучна улога во ширењето и засилувањето на говорот на омраза, овозможувајќи брза дистрибуција на штетни наративи без соодветна контрола.
- Недостатокот на јасна и конзистентна осуда од политичките актери и институциите придонесува за нормализација на говорот на омраза во јавниот простор.
- Иако во помал обем, присутни се и случаи врз основа на сексуална ориентација, родов идентитет, пол и други ранливи категории, што укажува на повеќеслојна дискриминација.

ПРЕПОРАКИ

- **Институциите да обезбедат навремено, транспарентно и доследно постапување по сите регистрирани случаи на говор на омраза, вклучително и јавно информирање за преземените мерки и исходите од постапките.**
- **Политичките партии и нивните претставници да се воздржат од употреба на етнички и исклучувачки наративи и активно да придонесуваат кон намалување на тензии во јавниот дискурс.**
- **Надлежните органи, вклучително и обвинителството и регулаторните тела, да ја зајакнат соработката во идентификација, квалификација и процесирање на случаи на говор на омраза, особено оние што се шират преку интернет.**
- **Медиумите и онлајн платформите да воспостават и доследно да применуваат поефикасни механизми за модерација на содржини и спречување на ширење на дезинформации и говор на омраза.**
- **Граѓанските организации да продолжат со мониторинг, обезбедување правна помош и спроведување на јавни кампањи за подигнување на свеста, со посебен фокус на постизборни периоди.**
- **Образовните институции и релевантните чинители да инвестираат во долгорочни едукативни програми за медиумска писменост, толеранција и почитување на различностите.**